

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ISSN 2219-2654

**ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ
ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

№1(48) 2019

Сєвєродонецьк 2019

**ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ
ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ
№ 1(48) 2019**

Збірник наукових праць
Засновано у 2001 році

Засновник:

**Східноукраїнський національний
університет**

імені Володимира Даля

Збірник зареєстровано
Міністерством юстиції України

Свідомство про державну реєстрацію
серія КВ № 15358-3930P
від 05.06.09

Збірник наукових праць включено до Переліку наукових фахових видань
України (наказ Міністерства освіти і науки України №1604 від 22.12.2016 р.), в якому
можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів
доктора і кандидата наук з психології.

Збірник включено до міжнародної наукометричної бази **Index Copernicus**

Голова редакційної колегії збірника: *Завацька Н.С.*, д.психол.н., проф.

Редакційна колегія збірника:

Блинова О.С., д.психол.н., проф.; Борисюк А.С., д.психол.н., проф.;
Бохонкова Ю.О., д.психол.н., проф. (заступник голови); Бочелюк В.Й., д.психол.н., проф.;
Бурлакова І.А., д.психол.н.; Гарькавець С.О., д.психол. н., проф.; Карамушка Л.М., член-
кор. НАПН України, д.психол.н., проф.; Ковальчук З.Я., д.психол.н., проф.; Лешек
Фредерік Корженьовський, д.психол.н., проф. (Польща); Ложкін Г.В., д.психол.н., проф.;
Максименко О.Г., д.психол.н., проф.; Максименко С.Д., дійсний член НАПН України,
д.психол.н., проф.; Пілецька Л.С., д.психол.н., проф.; Альфред Прітц, д.психол.н., проф.
(Австрія); доц.; Тоба М.В., д.психол.н., проф.; Чернобровкін В.М., д.психол.н., проф.;
Швалб Ю.М., д.психол.н., проф.; Шевяков О.В., д.психол.н., проф.; Щербан Т.Д.,
д.психол.н., проф.

Відповідальний секретар: *Завацький Ю.А.*, к.психол.н., доц.

У збірнику висвітлено результати кращих наукових досліджень Міжнародної
науково-практичної конференції «**Методологічні проблеми психології особистості**»
(присвяченій пам'яті вітчизняного науковця Н.О. Головань), яка відбулася на базі
Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира
Винниченка. **Координатор конференції:** доктор психологічних наук, завідувач
кафедри практичної психології **Є.В. Гейко**.

Статті рецензовано членами редакційної колегії.

Рекомендовано до друку Вченою радою Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля (протокол № 5 від 25.01.2019 р.).

Матеріали друкуються мовою оригіналу в авторській редакції.

© Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2019

© Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University, 2019

**THEORETICAL AND
APPLIED PROBLEMS OF
PSYCHOLOGY
№ 1(48)2019**

Collection of scientific works
It was founded in 2001

**The founder is
Volodymyr Dahl East-Ukrainian
National University**

Registered by the Ministry of
justice of Ukraine

**Registration certificate
KV № 15358-3930P dated
05.06.09**

ЗМІСТ

<i>Амурова Я. В.</i> ГЛИБИННЕ ПІЗНАННЯ ФЕНОМЕНУ У ХРИСТІЯНСЬКІЙ ВІРІ.....	6
<i>Барінова Л.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ІЗ РІЗНОЮ РЕЛІГІЙНОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ.....	16
<i>Близиюкова О. М., Мельничук І.Я.</i> ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	28
<i>Васецька Т.М.</i> КОХАННЯ У ВИМІРІ ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ СУЧАСНИХ ЖІНОК....	36
<i>Галушко Л. Я.</i> СПЕЦИФІКА ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА У МОТИВАЦІЙНО-ГЛИБИННОМУ ПІЗНАННІ.....	46
<i>Гейко Є.В.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПОЛІСИСТЕМНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....	55
<i>Гельбак А.М.</i> ПРОБЛЕМА КРИЗОВОГО СТАНУ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА НА ЕТАПІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	68
<i>Горська Г.О.</i> ОБРАЗ ВИКЛАДАЧА ЯК ОБ'ЄКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СТУДЕНТА.....	77
<i>Гурова О.М.</i> ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА.....	86
<i>Дьоміна Г. А.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ДО ШЛЮБУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	95
<i>Калашинікова Л.В.</i> ЕГО-АЛЬТРУЇСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У КОНТЕКСТІ ДІАЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ.....	106
<i>Клочек Л.В.</i> РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ.....	115
<i>Кондес Т.В.</i> СФОРМОВАНІСТЬ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК УМОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ.....	123

УДК 159.923.2:159.922.8

Дьоміна Г.А.

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ДО ШЛЮБУ
СУЧАСНОЇ МОЛОДІ**

Підготовка молодих людей до шлюбу, до майбутнього сімейного життя – невід’ємна частина загальної системи виховання підростаючого покоління. Проте, до недавнього часу вважалося, що молода людина певного віку повністю готова для сім’ї. Тим не мени, багато соціологічні та педагогічні дослідження переконали нас, що це не так, і тому готовність молодих людей вступати в шлюб і створити сім’ю має бути метою психологічної роботи.

Мета даної статті: проаналізувати та виявити психологічні особливості готовності до шлюбу сучасної молоді.

В результаті дослідження нами було встановлено, що психологічна готовність до шлюбу – загальнолюдські принципи, відповідно до яких будується

поведінка індивіда в різних життєвих ситуаціях. Психологічна готовність до шлюбу сучасної молоді виконує регулюючу функцію поведінки особистості і задає її спрямованість.

Психологічна готовність до шлюбу - це утворення, яке залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх особливостей, і становить складний синтез взаємопов'язаних та взаємобумовлених компонентів. Ми з'ясували, що структура психологічної готовності має декілька компонентів:

- мотиваційно-ціннісний компонент передбачає у молоді наявність позитивної мотивації на шлюб як усвідомлене прагнення мати сім'ю, переконаність у її значимості, бажання бути щасливим зі своїм партнером;

- когнітивний компонент передбачає у молоді наявність системи знань, необхідних у подружньому житті, ознайомленість з питаннями моралі, фізіології та сексології шлюбу, а також наявність господарсько-економічних знань функціонування сім'ї;

- емоційно-регулятивний компонент передбачає усвідомлення юнаками та дівчатами сформованості таких якостей, як емпатія (співчуття, співпереживання), взаєморозуміння, взаємодопомога, підтримка, спроможність контролювати гнів, агресію, негативні переживання тощо;

- поведінковий компонент включає соціально-психологічні вміння, особливості сценаріїв гендерної й сексуальної поведінки, специфіку самоорганізації життєдіяльності.

Ключові слова: *психологічні особливості готовності, готовність до шлюбу, компоненти психологічної готовності до шлюбу (когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-регулятивний, поведінковий).*

Постановка проблеми. У нестабільних умовах сучасності людям необхідні цінності, на які можна спиратися і які не руйнуються ні за яких політичних і соціально-економічних переломних моментах. Такі вічні цінності, як дружба, любов, і особливо сім'я. Сімейне життя для людини відкриває можливості для особистісного зростання і водночас являє для неї багато вимог. Готовність молодих людей вступати в шлюб є одним з найважливіших факторів, що визначають стабільність молодого сім'ї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема сім'ї, шлюбних відносин та готовності до сімейного життя знайшла відображення у роботах Гудковича Л.Н., Дубровіної І.В., Ковальова С.В., Коменського Я.А., Орлова Ю.М. та ін. Чинники, які впливають на формування готовності до шлюбу у молодих людей, вивчали Арабов І.А., Толстих Н.Н., Чудновський А.М., та ін. Вивченням уявлень юнаків про майбутню сім'ю займалися Дьоміна Г.А., Прихожан А.М., Юферева Т.І., Якобсон П.М. тощо.

Особистість молодого людини, інтегрує прийняття цінності сім'ї як соціального інституту, спеціальні знання і вміння в галузі сімейних відносин, родинної педагогіки, міжособистісного спілкування є готовність молоді до вступу в шлюб. У структурному відношенні така готовність представлена

мотиваційно-ціннісним, інтелектуально-пізнавальним, дієво-практичним і емоційно-вольовим компонентами. Психологічна готовність до створення сім'ї припускає наявність навичок спілкування з людьми, єдність або схожість поглядів на життя взагалі та сімейне зокрема, уміння створити морально-психологічний клімат в сім'ї, стійкість характеру і почуттів, розвинені вольові якості (Дьоміна Г.А., Глушченко Н.В., Лисенко Л.М.).

Актуальність дослідження. Теоретичний аналіз літератури показує, що сучасних робіт, спрямованих на вивчення психологічної готовності молоді до шлюбу, недостатньо. Умовно можна було б позначити три напрямки досліджень. Звичайно ж, найбільш часто питання про готовність до шлюбу виникає в рамках проблеми підготовки молоді до шлюбу (Дубровіна І.В., Гребенников І.В., Ковалев С.В., Козлов Н.І., Разумихина Т.М., Торохтий В.С., Шнейдер Л.Б. та ін.). Іншим напрямком можна вважати дослідження проблем вікового розвитку особистості (Абрамова Г.С., Крайг Г., Реан А.А., Еріксон Е. та ін.). Третій напрям – це дослідження різних проблем сімейного життя, наприклад, періодизації сімейного життя, умов «правильного» вибору партнера, умов благополучного шлюбу, а також причин і особливостей подружніх конфліктів (Гребенников І.В., Обозова А.Н., Сисенко В.А., Шапиро Б.Ю.). При цьому варто звернути увагу на те, що тільки в ракурсі підготовки молоді до шлюбу питання про психологічну готовність ставиться безпосередньо як проблема, в інших напрямках цієї теми стосуються лише опосередковано [1].

Мета даної статті: проаналізувати та виявити психологічні особливості готовності до шлюбу сучасної молоді. Серед багатьох проблем, що виникають при вивченні психологічної готовності до шлюбу, необхідно досліджувати ті, які пов'язані з ідентифікацією психологічної готовності, що забезпечують формування готовності до шлюбу майбутнього сім'янина.

Прагнення знайти шляхи вирішення цієї суперечності визначили проблему нашого дослідження. У теоретичному плані це проблема визначення психологічної готовності, що забезпечують формування системних настроїв на шлюб. У практичному плані – проблема виявлення психологічних компонентів психологічної готовності до шлюбу відповідно до статі і соціально-психологічного типу особистості.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Психолого-педагогічна наука в значній мірі розкрила поняття «підготовка» і «підготовленість до шлюбу», у якій кожен із авторів вклав своє розуміння. Проте, останнім часом все частіше зустрічається поняття «психологічна готовність до шлюбу». Досить різнобічними підходами характеризується воно в психолого-педагогічних дослідженнях. Для глибокого розкриття поняття «психологічна готовність до шлюбу» слід виходити із суті подружнього життя, як діяльності, обумовленої функціями сім'ї, і поняття готовності, як стану і якості особистості. Психологічна готовність до шлюбу (в нашому розумінні) – це система сформованих стійких якостей особистості, необхідних для створення та успішного функціонування сім'ї.

Серед особливостей, що визначають стабільність молодих сімей, Москвичева І.Л. підкреслює готовність молодих людей до шлюбу. Це система соціальних і індивідуальних відносин, визначає емоційне і психологічне ставлення до способу життя, цінностей шлюбу. Готовність до шлюбу – інтегральна категорія, яка включає цілий ряд аспектів [7].

В унікальності людського буття, у неповторності його особистісних якостей є дві сторони: страх утратитися, залишитися непоміченим, «непотрібним» та бажання перебороти самотність, стати цінним, «потрібним», улюбленим і незамінним. Чим більш затребуваною, потрібною і цінною відчуває себе людина, тим більше в неї шансів і сил перебороти самотність. Любов у родині рятує від самотності, дає можливість повного (не тільки тілесного, сексуального) прийняття людини. Саме родина надає людині всі ресурси для самоактуалізації [2]. У багатьох класифікаціях мотивів шлюбного вибору, побудованих на дослідженнях, що проводилися за допомогою анкетних методів, перелічуються саме мотивування, а не власне мотиви; або мотиви і мотивування перемішуються.

Найбільше глибоко і повно мотивація вибору шлюбного партнера розглядається в психодинамічному підході З. Фрейда. Він був одним з перших учених, хто намагався визначити, на підставі чого люди вибирають собі пари. Він вважав, що найчастіше любов виникає як результат переносу, тобто шлюбний партнер вибирається за образом батька протилежної статі [5,6]. Подальші дослідження в рамках психодинамічної моделі запропонували інші, не настільки прямі трактування переносу: індивід підбирає партнера, з яким міг би відтворити модель батьківської родини (наприклад: патріархальну); сформулювати відносини, подібні тим, що існували між його батьками.

Отже, під поняттям «психологічна готовність особи до створення сім'ї» слід розуміти активно дійовий стан людини, її установку на створення сім'ї, а також знання особливостей її функціонування. Психологічними передумовами виникнення такої готовності має бути розуміння молодою людиною суті сімейно-шлюбної взаємодії та умов сімейного благополуччя, усвідомлення своєї відповідальності за створення сім'ї та за виконання своїх обов'язків, бажання бути з коханою людиною та турбуватися про неї, знання стратегій поведінки та способів дій у процесі сімейно- шлюбної взаємодії.

Згідно з поглядами Г.А. Кошонько, психологічна готовність до створення та розвитку сім'ї є складним утворенням особистості, єдністю мотиваційного, когнітивного, операційного і емоційно-вольового компонентів. При цьому вона, опираючись на результати власного дослідження, зазначає, що у молодих людей вищезазначена готовність сформована недостатньо, оскільки зумовлена неадекватним вихованням в батьківській сім'ї, впливом поглядів ровесників на шлюб, низьким рівнем підготовки до створення сім'ї в школі та ін [6].

Отже, підсумовуючи дослідження різних науковців, ми прийшли до висновку, що психологічна готовність до сімейного життя залежить від

взаємодії багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників та становить синтез взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, емоційно-регулятивного й поведінкового.

Мотиваційно-ціннісний компонент передбачає наявність у юнаків та дівчат стійкої позитивної мотивації шлюбу як важливої життєвої цінності (ідеальне Я), усвідомлене бажання мати сім'ю, глибоку переконаність у її значущості, прагнення бути щасливим у подружньому житті, потребу в оволодінні знаннями, уміннями та навичками, необхідними для створення й успішного функціонування сім'ї (реальне та динамічне Я). Цей компонент знаходить своє вираження в ціннісно-смісловій сфері Я (у настановленнях, ціннісних орієнтаціях, переконаннях, мотивах, моральних нормах, життєвій позиції). Цей компонент готовності відображає змістові характеристики самосвідомості, а саме: вибір життєвих цілей, перспективи особистісного зростання, мотиваційні засади діяльності особистості в будь-якій сфері людського буття, сімейному житті зокрема.

Когнітивний (пізнавальний) компонент – це наявність у юнаків і дівчат системи знань, необхідних у сімейному житті, зокрема з педагогіки й психології, достатнього рівня поінформованості з питань моралі, фізіології та сексології шлюбу, а також правничих знань, господарсько-економічних засад функціонування сім'ї. Стійка зорієнтованість дівчини чи юнака на створення сім'ї формується також на основі знань про сім'ю, закономірності перебігу подружнього життя. До нього входять ті особистісні утворення, функція яких полягає в забезпеченні адекватної орієнтації на свою майбутню сімейну роль. Такими в цьому випадку виступали знання, осмислений власний життєвий досвід.

Емоційно-регулятивний компонент передбачає здатність до рефлексії та саморегуляції поведінки й емоційних станів, а також усвідомлення юнаками та дівчатами сформованості таких якостей, як емпатія, співчуття, співпереживання, взаєморозуміння, взаємодопомога, підтримка, спроможність контролювати гнів, агресію, негативні переживання тощо. Емоційно-регулятивний компонент уключає переживання особистістю хвилюючих подій зустрічі з людиною іншої статі, побачень, залицянь, кохання, перших спроб побудови близьких стосунків. Сюди входить широкий спектр емоційних установок щодо себе (від самоповаги до самоприниження, від поваги до іншого до нівелювання його "Я"), самокерівництво та саморегуляція поведінки й емоційних станів.

Оскільки передумовою успішного виконання сімейних ролей виступає система умінь та навичок, то ми виокремлюємо *поведінковий* компонент готовності. Він уключає соціально-психологічні вміння, особливості сценаріїв гендерної й сексуальної поведінки, специфіку самоорганізації життєдіяльності.

Формування в молоді психологічної готовності до подружнього життя - складний процес, якому притаманні цілісність, сталість, динамізм. Велику складність являє собою проблема контролю та обліку результатів формування готовності. Щоб визначити діагностичні методи психологічної готовності до

шлюбу, ми звернулися до відповідної літератури. Її аналіз показав, що даний аспект не є предметом спеціального дослідження. Тому пошуки показників готовності становив суть інтегрального підходу.

У ряді досліджень Божович Л.І., Боришевський М.Й., Виготський Л.С., Геззел А., Кон І.С., Костюк Г.О., Мудрик О.В. розглядаються психологічні особливості студентського віку [3]. Аналіз їх показав, що саме в цьому віці створюються певні передумови для вступу в шлюб і об'єктивні умови для формування стійкої психологічної готовності до подружнього життя.

Період юності вже давно розглядається як період підготовки до дорослого життя людини, хоча в різні історичні епохи йому давали різний соціальний статус. Юність однозначно оцінюється як етап повного фізичного, статевого дозрівання і досягнення соціальної зрілості, хоча знання цього періоду розвивалося з плином часу і в різних історичних суспільствах, було відзначено різними віковими обмеженнями. Вік відчуває на собі вплив соціальної системи, з іншого боку, сам індивід в процесі соціалізації засвоює, приймає нові і залишає старі соціальні ролі. Вказуючи на соціальну обумовленість зрілого віку Сіляєва Є.Г. вважає, що періодизація способу життя людини, починаючи з юності, більше не збігається з віковою періодизацією і стає особистим. Психологічний зміст юності пов'язаний з розвитком самосвідомості, вирішення проблем професійного самовизначення і вступу у доросле життя. У ранній юності формуються пізнавальні та професійні інтереси, потреба в робочій силі, здатність будувати життєві плани, соціальну активність, затверджується незалежність особистості, вибору життєвого шляху. В молодості людина стверджує себе у вибраній справі, знаходить професійну майстерність і саме в молодості завершується професійна підготовка, а, отже, і студентська пора [8].

За час навчання у вузі збігається з другим періодом юності, або першим періодом зрілості, який передбачає комплексне формування рис особистості (Ананьєва Б.Г., Дмитрієв А.В., Ковальов С.В., В.Т. Лісовського та ін.). Характерною особливістю морального розвитку особистості в цьому віці є зміцнення свідомих мотивів. Помітно вищі якості, які потрібні в повній мірі в старших класах – цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціатива, вміння володіти собою. Зростаючий інтерес до проблем моралі (цілі, образ життя, борг, любов, відданість тощо).

Юність – період життя після отрочтва до дорослості (вікові межі умовні – від 15-16 до 21-25 років). Це період, коли людина може пройти шлях від невпевненого, непослідовного отрока до дійсного дорослішання [4].

Студентська сім'я створюється в результаті активного пошуку близької і дорогої людини, необхідної для щасливого та повноцінного життя. Природа майбутнього шлюбу багато в чому визначається рядом причин, які привели до укладення шлюбного союзу. У роботах таких соціологів як Голод С.І. Файнбург З.І. Харчева А.Г. та інших показано, що переважним мотивом для шлюбу молодих студентів є любов і близькі до неї духовні, етичні та естетичні цінності і очікування. Спостерігаються досить великий вибір мотивів, що

лежать в основі рішення вступити в шлюб - це любов, спільні інтереси, збіг смаків, способу життя тощо. При цьому кожен фахівець користується своїм «набором» найбільш значущих з його точки зору мотивів.

Емоційна сторона шлюбу для молодих пар має першорядне значення. Сімейне задоволення кожного з партнерів пов'язано з характером і силою почуттів. Ніякі матеріальні умови, що виникають зі створенням сім'ї, не мають ніякого впливу на задоволеність шлюбом, лише характер і сила почуттів молодого подружжя.

Встановлено зв'язок між збереженням почуття любові в шлюбі і використанням вільного часу: справедливий розподіл домашніх обов'язків між подружжям дозволяє збільшити час дозвілля сімейної жінки. Велике значення для збереження і зміцнення почуттів молодого подружжя також має позитивно забарвлене спілкування.

Багаторічні соціологічні дослідження соціальної орієнтації молоді показують, що радикальні зміни соціально-економічних і соціально-культурних орієнтирів відбулися недавно. Вносять певні зміни як в структуру ціннісних орієнтацій молоді, так і в зміст шлюбно-сімейних установок. Таким чином, в структурі ціннісних орієнтацій молоді впродовж багатьох років переважають: спілкування, любов, сім'я.

Стабільна благополучна сім'я може функціонувати тільки при певній підготовці молодих людей до спільного сімейного життя. Молоді шлюби характеризуються початковим набуттям звички жити у мирі один з одним, розподілу трудових і сімейних обов'язків, вирішенні житлового, фінансового питань та пов'язаних з веденням загального господарства і побуту проблем, процесом набуття життєвого досвіду. Цей період сімейного життя є найважчим і найнебезпечнішим з точки зору стабільності сім'ї.

Студенти за своєю чисельністю є однією з найзначніших груп молоді, від розвитку, якого залежить майбутнє суспільства і країни в цілому. Тому вивчення молодих сімей студентів і найбільш сприятливого часу для їх створення дуже важливо, тому що молодість, зокрема студентський віковий період з позицій фізіологічної та психологічної готовності вважається найбільш сприятливим для створення сім'ї і народження первітків. Шлюби в студентські роки, в більшості випадків виявляють високу ступінь згуртованості, на основі спільних інтересів, групової ідентичності, певної субкультури і способу життя. Але в той же час, слабка соціальна готовність молодих людей до сімейного життя, психологічного перевантаження і підвищені вимоги до партнера часто призводить до конфліктів, які руйнують сім'ї. Для того щоб молодь могла гармонійно будувати свої взаємини в майбутньому шлюбі, їй необхідно знати особливості спілкування, міжособистісних відносин в сучасній сім'ї. Відкритість сім'ї, її спрямованість до минулого і майбутнього створять реальну основу для переходу до нового суспільства.

Базу дослідження склали молоді люди (50 осіб): 25 юнаків та 25 дівчини у віці від 19 до 23 років. На емпіричному етапі роботи ми обробили анкети та

опитувальники наших досліджуваних з метою визначити рівень готовності до сімейного життя.

Отримані результати за методикою Голода С.І. «Мотиви вступу в шлюб» виявилися такі: більшість хлопців мотивом вступу в шлюб обирають спільність поглядів і очікування дитини (по 20%). У дівчат дещо інші мотиви вступу в шлюб – матеріальна забезпеченість (24%). Такий мотив вступу в шлюб як почуття самотності і почуття жалю хлопці не обирають взагалі. Найвагомішими мотивами вступу до шлюбу у студентів є кохання, спільність інтересів і поглядів з майбутнім партнером, матеріальна забезпеченість, яка є більш важливою для дівчат, ніж для юнаків.

У наступній проєктивній методиці незавершених речень Москвічевої Н.Л. респондентам пропонувалось у вільній формі продовжити фразу «Сім'я для мене – це...» та вказати які при цьому виникають асоціативні образи. У результаті ми можемо виділити чотири основні типи уявлень про сім'ю у студентів: «тепле коло спілкування, близькість» – істинні міжособистісні стосунки і спілкування; любов; взаєморозуміння, прийняття, емоційна підтримка (асоціативні образи: «домашнє тепло», «круглий стіл», «м'які кресла навколо каміну») – 41%; «стабільність» – справжній єдиний організм, цілісний процес життєдіяльності, співпраця, допомога один одному – 20%; «притулок» («сховище») – сховище, захист від труднощів зовнішнього середовища («острівця в безмежному, бурхливому океані», «фортеця») – 25%; «взаємна відповідальність» (чистий аркуш паперу, де фіксуються всі позитивні та негативні події) – 14%.

Отримані результати свідчать, що для більшості студентів сім'я це єдність поглядів, можливість вільного спілкування та відчуття захищеності. Це вказує на високий рівень емоційно-регулятивного компоненту у студентів. Також варто сказати, що лише 14% асоціюють сім'ю з відповідальністю та обов'язками. Такі результати можуть бути спричинені віком досліджуваних та майбутнім переходом від захищеності сім'ї у якій вони виростили до створення власної.

При цьому практично не згадувались аспекти сімейних стосунків, пов'язані з прагненням до саморозвитку, самодоскональності, задоволенню індивідуальних потреб у батьківстві, материнстві, самореалізації в дітях. Отримана картина відображає специфічність уявлень про сім'ю молодих людей, які ще не мають досвіду подружнього життя, але саме на ці уявлення вони і будуть орієнтуватись при створенні власної сім'ї.

Отримані результати за тестом по визначенню соціально-психологічного типу особистості Мініярова В.М. наступні: гармонійний тип – 29,3%, сензитивний – 27,8%, інтровертний – 14,7%, конформний – 3,9%, домінуючий – 13,6%, інфантильний – 4,9%, тривожний – 5,8%.

За отриманими результатами по тест-картці оцінки готовності сімейного життя Юнда І.Ф. у групі випробовуваних вважають, що підготовлені до шлюбу тільки 9 людей (17%), а 41 людина (83%) рахують, що їх готовність

до шлюбу ще дуже низька. У цілому можна зробити висновок, що серед молодих людей є достатньо високий рівень не готовності до шлюбу.

Висновки. За результатами нашого дослідження більшість студентів мають достатній рівень підготовки до шлюбу за всіма компонентами. Низький рівень підготовки за мотиваційним компонентом мають дівчата – 48%, тоді як у хлопців низький рівень за когнітивним компонентом – 52%. За мотиваційно-цілісним компонентом 36% хлопців та 32% дівчат мають високий рівень підготовленості, тоді як за всіма іншими відсоток високого рівня набагато нижчий. Це свідчить про те, що студенти мають позитивну мотивацію на шлюб, але потребують знать, умінь та навичок необхідних у подружньому житті, таких як: знання питань моралі, фізіології та сексології шлюбу, а також наявність господарсько-економічних знань функціонування сім'ї, вміння надавати підтримку та спроможність контролювати гнів, знання особливості сценаріїв гендерної й сексуальної поведінки тощо.

Практична значимість дослідження полягає у визначенні взаємозв'язку статі, особливостей соціально-психологічного типу особистості і психологічної готовності до шлюбу молоді. Отримані результати можна використовувати в практиці сімейного консультування при формуванні шлюбно-сімейних відносин в молодіжному середовищі та при підготовці молоді до сімейного життя.

Література

1. Берн Ш.М. Гендерная психология / Ш.М. Берн – М.: Прайм-Еврознак, 2004. – 320 с.
2. Дьоміна Г.А. Становлення особистісної зрілості молоді до подружнього життя як психологічна проблема у вітчизняній і зарубіжній психології / Г.А. Дьоміна // Innovative processes in education: Collective monograph. – АМЕЕТSp. z o.o., Lodz, Poland, – 2017. – Р.40-48.
3. Дьоміна Г.А. Професійно-особистісне зростання як складова продуктивної життєдіяльності особистості / Г.А. Дьоміна // International research and practice conference «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics»: Conference proceedings, October 20-21, 2017. Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017 – S.182-185.
4. Дьоміна Г.А. Вікова та педагогічна психологія: Методичні рекомендації для практичних занять, самостійної роботи та модульного контролю знань студентів. 2-е вид., випр. і доп. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 56 с.
5. Дьоміна Г.А. Психолого-педагогічний розвиток особистості майбутнього сім'янина: Методичні рекомендації для роботи практичних психологів. – К.: НПУ ім.М.П. Драгоманова, 2011. – 70 с
6. Дьоміна Г.А. Психологічні особливості самостійності юнаків в структурі особистісної зрілості щодо подружнього життя / Г.А. Дьоміна // Вісник Інституту розвитку дитини. Вип.25: [зб. наук. праць] – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – С. 138-144.

7. Потемкина К.В., Шестеро Ю.В. Психологическая готовность к семейной жизни юношей и девушек студенческого возраста // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2017. – Т. 12. – С. 38-44. – Режим доступа: <http://e-koncept.ru/2017/770220.htm>

8. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования. Под ред. Силяева Е.Г. – М.: Академия, 2002. – 192 с.

Транслітерація

1. Bern Sh.M. Gendernaja psihologija. - М.: Prajm-Evroznak, 2004. - 320 s.

2. Domina G.A. Stanovlenja osobystisnoji zrilosti molodi shhodo podruzhnjogho zhyttja jak psykhologhichna problema u vitchyznjaniy i zarubizhnij psykhologhiji / G.A. Domina // Innovative processes in education: Collective monograph. – AMEETSp. z o.o., Lodz, Poland, – 2017. – P.40-48.

3. Domina G.A. Profesijno-osobystisne zrostannja jak skladova produtyvnoji zhyttjedijalnosti osobystosti / G.A. Domina // International research and practice conference «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics»: Conference proceedings, October 20-21, 2017. Lublin: Izdavneciba «Baltija Publishing», 2017 – S.182-185.

4. Domina G.A. Vikova ta pedaghoghichna psykhologhija: Metodychni rekomendaciji dlja praktychnykh zanjatj, samostijnoji roboty ta modulnogho kontrolju znanj studentiv. 2-e vyd., vypr. i dop. – K.: NPU imeni M.P. Draghomanova, 2015. – 56 s.

5. Domina G.A. Psykhologho-pedaghoghichnyj rozvytok osobystosti majbutnjogho sim'janyna: Metodychni rekomendaciji dlja roboty praktychnykh psykhologhiv. – K.: NPU im.M.P.Draghomanova, 2011. – 70 s.

6. Domina G.A. Psykhologhichni osoblyvosti samostijnosti junakiv v strukturi osobystisnoji zrilosti shhodo podruzhnjogho zhyttja / G.A. Domina // Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Vyp.25: [zb. nauk. Pracj] – K.: NPU imeni M.P. Draghomanova, 2012. – S. 138-144.

7. Potemkina K.V., Shestero Ju.V. Psihologicheskaja gotovnost' k semejnoi zhizni junoshej i devushek studencheskogo vozrasta // Nauchno-metodicheskij jelektronnyj zhurnal «Koncept». – 2017. – Т. 12. – С. 38–44. . – Rezhym dostupu: <http://e-koncept.ru/2017/770220.htm>

8. Psihologija semejnyh odnoshenij s osnovami semejnogo konsul'tirovanija. Pod red. Siljaeva E.G. — М.: Akademija, 2002. — 192 s.

Domina G.A.

THE PREPARATION OF YOUNG PEOPLE FOR MARRIAGE

The preparation of young people for marriage, for the future family life is an inseparable part of the general system of growing generation upbringing. However, it has been believed recently that a young person of a certain age is definitely ready for family life. Nevertheless, many of the social and pedagogical investigations have

convinced us, that this is not true, that's why the readiness of young people to get married and establish family should be the goal of the psychological work.

The purpose of this article is to identify and analyse the psychological peculiarities of readiness for marriage of the youth of today.

As a result of our research, we have found that the psychological readiness for marriage is based on the general human principles, according to which the individual's behaviour in different life situations is governed. The psychological readiness for marriage of the youth of the today performs the regulatory function of the individual's behaviour and defines its orientation.

The psychological readiness for marriage is the formation that depends on many of the internal and external peculiarities, and a complex synthesis of interrelated and mutually conditioned components. We have found that the structure of psychological readiness has several components:

- the motivational and value components imply the presence of a positive motivation for marriage as a conscious desire to have a family, the conviction in its significance, a desire to be happy with a partner;

- the cognitive component implies the availability of a system of knowledge that is necessary for family life, the knowledge of morals, physiology and sexology in marriage, and the availability of economic and household knowledge;

- the emotional and regulatory components involves the awareness by young boys and girls of the formation of such qualities as empathy (sympathy, compassion), mutual understanding, mutual help, support, the ability to control one's anger, aggression, and negative emotions;

- the behavioural component involves social and psychological skills, the appropriateness of the scenarios of gender and sexual behaviour, the specific of the self-organization of life itself.

Key words: *psychological peculiarities of readiness, readiness for marriage, the components of the psychological readiness for marriage (cognitive, motivational and value, emotional and regulatory, behavioural).*

Дьоміна Ганна Анатоліївна - кандидат психологічних наук, доцент кафедри психосоматики та психологічної реабілітації факультету психології Національного педагогічного університету імені П.Драгоманова, м.Київ.